

Kattehelse – råd og symptomer ved sykdom.

Jeg er en veterinær med lidenskap for katter, og er opptatt av å bedre vilkårene for dem. Min erfaring er at katter ofte kommer til veterinær sent i sykdomsforløpet, fordi eiere ikke har tatt signalene på sykdom. Med en rekke små artikler om kattehelse ønsker jeg å gjøre det lettere for eiere å se tegn på sykdom tidligere. Fokuset kommer med andre ord til å ligge på symptomer som katteeiere kan oppdage, og ikke behandling eller diagnostikk. Å komme tidligere til veterinær betyr både økt dyrevelferd for katten din og mulige økonomiske besparelser for deg som katteeier.

Generelt om hold av katt

Ved å anskaffe seg en katt får man mer enn bare et kjæledyr. Man får også et ansvar for å ta vare på dette dyret, som i enkelte tilfeller kan leve 20 år. Dette er viktig å ha i bakhodet når man velger å få seg katt. Dyrevernloven krever at du som eier av et dyr har tilstrekkelig kunnskap om stell og hold, så litt forkunnskap er på sin plass!

En katt behøver ikke så mye utstyr, men her er noen anbefalinger:

- Transportbur, om ikke annet så for å komme seg trygt til veterinæren ved behov.
- Vann- og matskål.
- Karde eller kam for å gre ut floker.
- Stimulerende gjenstander, som leker og klorebrett, spesielt for innekatter.
- Katteluke om man har mulighet. Kan programmeres med kattens chipnummer, slik luken kun er åpen for denne katten.
- For å gjøre det synligere at katten har en eier, kan katten ha halsbånd. Det er da svært viktig at dette er et halsbånd beregnet til katt, slik at det løsner om det hektes fast i noe. Katten vil stadig miste disse, men det er bedre det enn å miste katten. Halsbåndet kan ha refleks, og vil kunne redusere faren for påkjørsel. Om man hekter en bjelle i halsbåndet, reduseres antallet småfugl som blir fanget.
- Selv om katter ofte er tilnærmet gratis å anskaffe, er de på ingen måte gratis å holde. De bør blant annet ha fôr av høy kvalitet (fra dyrebutikk/veterinær), årlig vaksine og tilsyn av veterinær ved sykdom.
- For å sikre seg mot uventede veterinærutgifter, anbefales det på det sterkeste å forsikre dyret sitt. Da kan man velge behandling ut ifra kattens behov og ikke lommebokas tykkelse. Inntreffer ulykken utenom åpningstid, kan selv den enkleste behandling bli svært kostbar.
- Alle katter bør chipmerkes. Om katten blir skadet når den er på tur eller den hopper fra balkongen, så har den ingen som helst mulighet til å få hjelp i tide om den ikke er chipmerket. Veterinærkontorer har ikke råd til å drive veldedighet, og umerkede/eierløse dyr med alvorlige skader blir som regel avlivet.

Alle katter som går ute bør kastreres. Det er naturligvis greit å ønske seg et kull etter en flott pus; jeg er stor tilhenger av huskatter (ikke "renrasede"). Men med en gang katten har fått ønskelig antall avkom, bør den kastreres/steriliseres. Tradisjonelt har man sagt sterilisering av hunnkatt og

kastning av hannkatt. Dette er en forvirrende og uriktig omtale. Når man fjerner gonadene (testikler og eggstokker), fjerner man kjønnsdrifter i tillegg til forplantningsevne. Dette fører til at katten ikke slåss for seksuelt revir lengre, og er en viktig fordel ved å kastre. I Norge kastreer man begge kjønn, selv om man på folkemunne kaller det noe annet. Fordelene med å kastre er mindre slåssing, færre løskatter, mindre illeluktende kattetiss, mindre sjanse for jursvulster, umulig å få livmorbetennelse, og en mer hjemkjær katt. Kort sagt dyrevelferd.

Katter som går ute får innvollsorm neste uten unntak. Vi anbefaler 2-3 markkurer i løpet av et år, litt avhengig av hvor mye smågnagere katten fanger. Man kan med fordel gi en markkur på senhøsten, da gnagerantallet reduseres vinterstid og behandlingen da "varer lenger". En markkur fjerner bare de som allerede er der, men har ingen forebyggende effekt. Markkur er reseptbelagt og må skaffes via din veterinær.

Alle katter bør få årlig helsesjekk og vaksine. Mange veterinærkontor har innkallingssystem ved vaksinerings. Veldig ofte oppdager jeg tegn på sykdom ved den årlige vaksinerings, fordi vi veterinærer vet hva vi skal se etter. Denne rekken av artikler om kattehelse skal hjelpe deg som eier å oppdage tegnene tidligere, men en veterinær vil nok alltid være flinkere. Vi ser jo mange katter hver dag, og har mer erfaring med å vite hva vi skal se etter. Kom på årlig helsesjekk og sørg for at veterinæren din gjør en grundig undersøkelse. Som med mennesker, er det store fordeler med å ha en fastlege. Dyrlegen vil da kjenne kattens historie og spesielle behov, og kunne gi bedre behandling. Bruk litt tid på å finne en veterinær som lytter til deg og gir deg god behandling. Still krav og ha forventninger til veterinæren din!

Dersom du er usikker på om katten din er syk, er rådet enkelt: Kontakt veterinæren din. Ofte kan klinikken over telefon anbefale at du kommer inn eller ei. Likevel, om du tror katten bør undersøkes så bør du påse at den blir det. Det er bedre å dra en gang for mye enn en gang for lite. Endret oppførsel er ofte tegn på sykdom. Gjemmer katten seg? Vil den ikke gå ut? Spiser den plutselig dårlig? Vil den ikke leke? Halter den? Legg merke til hvor mye katten drikker og spiser, og om den har urinert og hatt avføring. Dette kan være verdifull informasjon for veterinæren.

Som eier kan du sjekke en del selv. En frisk katt kan ha opp mot 39 i temperatur. Tannkjøttet skal være lyserosa (der det ikke er pigmentert). Pusten skal være lydløs og uanstrengt. Selv om mange katter ikke liker å bli tatt på magen, skal det ikke virke som det gjør vondt å bli tatt der.

Gi aldri katten menneskemedisin. Det kan den dø av! Gi aldri medisin til katten din, uten å ha diskutert det med veterinæren først, heller. Dette gjelder ikke bare kattens beste, men også folkehelse. I Norge er vi så heldige at antibiotikaresistens er lite utbredt, men dette er dessverre i endring. Feil bruk av antibiotika er også farlig for deg som eier og de rundt deg. Det er altså ikke for å være vanskelig at vi er tilbakeholdne med å skrive ut resepter. Det er for å sikre at det finnes antibiotika som fungerer når du og dyrene faktisk trenger det! Fullfør kuren og ikke bruk rester.

Katten er en utpreget kjøtteter, i motsetning til hunden som er mer en alteter. Katten din bør derfor ikke få hundemat, da denne er feil sammensatt og kan gjøre katten din alvorlig syk i lengden. Katten spiser mange små måltider fra naturens side, men er ofte ikke like flink til å regulere førmengden etter kastning. Små og hyppige måltider kan simuleres med en fôringsautomat. Det er lettere å forebygge overvekt enn å slanke en katt. Overvekt er like skadelig for katten som for mennesker, og det er ingenting snilt med å gi katten så mye mat at den blir tykk. Selv om vi mennesker kjøper maten

vår i dagligvarebutikken, bør vi ikke kjøpe kattens der. Generelt er det for mye salt og feil sammensetning av proteinene i dette foret. Kjøp det heller hos veterinæren eller på en seriøs dyrebutikk. Og "bivirkningene" er mange: blankere pels, mindre lukt og volum på avføringen, og ikke minst en friskere katt. Det er jo lite lurt å kjøpe et billig fôr, om du ender opp med å legge igjen mer enn det sparte beløpet hos veterinæren.

Jevnt inntak av mat og vann er viktig for helsa. Katter kan få fettlever på bare få dager om de ikke spiser. Om katten er syk og ikke har appetitt er det viktig å få katten til å spise litt, nesten uansett hva. Om de nekter å spise, må de i verste fall hospitaliseres og tvangsføres. Dårlig appetitt er et tydelig tegn på sykdom, så katten bør undersøkes av veterinær.

Katter er som kjent litt sære, det er jo derfor vi liker de! Mange vet (og forstår) kanskje at de ikke vil ha kattekassa sin i nærheten av spisestedet sitt. Det ikke fullt så mange er klar over, er at de fleste katter liker også å ha mat og vann godt adskilt. Noen liker bare å drikke av metall. Noen vil bare drikke av rennende vann. Og noen vil faktisk bare drikke av glass med stett. Prøv deg gjerne fram for å finne ut hvordan akkurat din katt vil ha det. Katter er utsatt for urinveisproblemer, og jevnt væskeinntak er viktig for å forebygge dette.

Veterinærmedisin og etologi (adferd) er overlappende fagfelt. Det kan ofte være vanskelig å avgjøre om katten har et adferdsproblem eller medisinsk problem. Det er viktig å få katten undersøkt hos veterinær for å utelukke medisinske tilstander, før man går i gang med adferdsterapi. Eksempelvis kan en katt tisse inne fordi den har urinveisinfeksjon, krystaller i urinen eller til og med er inkontinent. Men det kan også skyldes stress eller vise kontaktbehov. Jeg pleier å si at dyrleger er som leger og adferdsterapeuter er som psykologer, og det er viktig å gå til rett person for å få rett behandling. For mer kunnskap om adferd og hold av katt, anbefales Bjarne Braastads bok "Katter – adferd og velferd."

Smittsomme sykdommer og reise

Hva vaksinerer vi mot?

Vi anbefaler årlig vaksinerings av katter som har kontakt med andre dyr. Enslige innkatter som aldri reiser trenger nok ikke vaksinerings, men en årlig helsesjekk er likevel å anbefale da det finnes mange sykdommer som ikke er smittsomme.

I Norge vaksinerer vi katter rutinemessig for Herpesvirus, Calicivirus og Panleukopenivirus. Mange vaksinerer også katten sin mot Clamydophila-bakterien og Rabiesviruset.

Herpesviruset er et utbredt virus, og gir symptomer fra øvre luftveier og øyne. Generelt blir yngre katter mer syke enn eldre, og kan gjerne få nedsatt allmenntilstand. Viruset er ikke smittomt til mennesker. På lik linje med herpesvirus hos mennesker, blir heller ikke katten kvitt viruset om den først blir smittet. Katten blir da bærer av viruset, og symptomer kan blusse opp ved stress og annen sykdom. Vaksinen beskytter ikke mot smitte, men mot symptomer. Vanlige symptomer er rennende øyne, sår på hornhinnen (øyets blanke del), nysing, snørring og feber. Noen tilfeller kan katten også utvikle sår i ansiktet, på lik linje med forkjølelsessår hos mennesker.

Caliciviruset gir også en øvre luftveisinfeksjon, og kan lett forveksles med herpes. Som oftest er symptomene mildere, men varianter med betydelig dødelighet finnes. Ikke sjelden utvikles det sår og blemmer i munnen, som kan gjøre det smertefullt for katten å spise. I alvorlige tilfeller kan det være aktuelt med sondefôring. Viruset endrer seg hele tiden, så det er viktig å bruke en oppdatert vaksine. Heller ikke her beskytter vaksinen mot smitte, men kun mot symptomer og sykdom.

Panleukopeni (kattepest) er et virus som gir mange ulike symptomer og forløp. Yngre individer blir sykere enn de eldre. Kattunger som blir smittet i fosterlivet dør eller får varig hjerneskade. Eldre katter får feber, oppkast og blodig diaré. Vaksinerings beskytter godt mot sykdommen, og i dag ser man sykdommen langt sjeldnere enn før. Likevel er ser vi den jevnlig på uvaksinerte katter, så viruset finnes fortsatt utbredt.

Clamydophila er en bakterie som gir betennelse i øyeslimhinnen. Ofte begynner symptomene på ene øyet og spres seg siden til det andre. Bakterien overlever kun kort tid utenfor verten, og infeksjon ses oftest i miljøer med mange katter. Bakterien kan potensielt smitte mennesker, og gi symptomer fra øyne og luftveier.

Rabies kan smitte til alle pattedyr, og er alltid dødelig ved sykdomsutbrudd (også for mennesker). Så langt har det aldri blitt påvist rabies på fastlands-Norge, men seinest i 2011 ble det påvist på Svalbard. Økt reising med kjæledyr øker sjansen for at sykdommen skal komme til Norge. Det er nå utviklet en egen rabiesvaksine for katt uten adjuvans (stimuleringsstoffer som katter kan reagere på).

Reise

Dersom du har tenkt å reise med katten din, så bør du tenke deg om en gang til. Dersom du kan unngå å ta med katten, oppfordrer jeg på det sterkeste at du lar være. Dette er selvsagt en spissformulering, og beslutningen er alltid en helhetsvurdering. Det er likevel noen faktorer som må vurderes.

De fleste katter misliker å kjøre bil og ikke minst fly. Dersom katten din stresser ved reiser, kan den få noen nerveberoligende fra dyrlegen. En annen løsning er kanskje å la katten være hjemme.

Det er en rekke regler for import av dyr, og hvert land har sine. Mattilsynet har oppdaterte regler for innførsel til Norge, og fra 1.mai 2013 gjelder i hovedsak disse reglene for tilbakeførsel fra EU: Rabiesvaksine minimum 21 dager før innreise, Eu-pass og id-merking. Kravet gjelder ikke fra Sverige. Dette er altså Norges regler. Reglene for destinasjonen må også undersøkes, men er som regel mindre omfattende.

Det er altså ikke påbudt å ha vaksinert katten sin mot andre vanlige sykdommer, men dette anbefales. Man bør også ha beskyttelse mot utøy i pelsen, fordi parasitter i utlandet kan bli svært vanskelige å bli kvitt og kan bære med seg skumle sykdommer.

Det er dessuten mange sykdommer man ikke kan vaksinere mot. Vi i det kalde nord er i en særstilling når de gjelder smittsomme sykdommer, og økt reising med dyr truer dessverre denne situasjonen.

Dersom ingen har mulighet til å passe katten din hjemme, finnes det en rekke bra kattepensjonat. Se til at de driver seriøst og krever vaksinering av kattene!

FIV

Utrolig nok, men katter kan få AIDS. Viruset er nært beslektet menneskenes HIV-virus, men er ikke smittomt til mennesker. For sikkerhets skyld anbefaler man at spedbarn og mennesker med nedsatt immunforsvar unngår nærkontakt med smittede katter. På katter kaller vi det FIV (Felint Immunsvikt Virus). Viruset smitter mellom katter via spytt og blod, og kan smitte til avkom i drektigheten. Man tror spytt er den viktigste smitekilden, så katter som slåss mye er spesielt utsatt for smitte. En utrolig god grunn til å kastrere katten din, uansett om den er smittet eller ei. Vaksinering er mulig, men den gir ikke fullgod beskyttelse og det er ikke per dags dato noen registrert i Norge.

Viruset utløser flere sykdommer, som leukemi og lymfekreft. Symptomene er vage og kommer fra organsystemer som viruset utløser sykdom i. Ofte ser man sår i munnhule og byller som ikke vil gro. Siden tegnene er så varierte er det lurt å teste for viruset dersom katten er syk. Testen kan gjøres enkelt på klinikken med en blodprøve.

Om katten din får FIV avhenger prognosen av hvor syk den er. Katter med milde symptomer kan leve flere år, men bør holdes inne med tanke på smittespredning.

Problemer i hud og luftveier

Hud

Det vanligste hudproblemet på katt er sår etter katteslagsmål, og arter seg enten som byller eller underhudsbetennelser. Typisk blir katten slapp og får dårlig appetitt og litt feber 1-2 uker etter et slagsmål. Et katteklor har da plantet bakterier dypt i et sår, som da har fått lov å oppformere seg. Ofte blir katten ekstra syk like før byller sprekker. Så om katten din har vært i slåsskamp bør du følge ekstra godt med i tiden etter om du ser hevelser. En tankevekker er at kastrering vil redusere sjansen for slåsseskader med 80 %.

Et annet vanlig hudproblem for katter er kløe. Katter slikker seg når de klør, og mange veterinærer glemmer å presisere dette når de spør om katten klør. Parasitter kan være vanskelige å oppdage, da kattene er svært flinke til å vaske dem vekk. I Norge er flått, midd og lus det man oftest finner. Noen parasitter kan også bite eieren. Ha dette i bakhodet dersom du oppdager utslett på deg selv!

Noen katter er allergiske, og symptomer viser seg oftest på unge katter som kløe og sår. Det er viktig å forsøke å finne ut hva katten reagerer på, for så å hindre at katten utsettes for dette i størst mulig grad. Vanlige ting å reagere på er pollen og husstøvmidd. Det finnes en rekke medisiner mot allergi også, men alle har noen bivirkninger. Diskuter med veterinæren din fordeler og ulemper, for å komme frem til best mulig løsning.

Et generelt råd til katter med tørr og kløende hud, er å gi tilskudd av omega 3. Dette er med på å dempe betennelse, styrker huden og styrker immunforsvaret. Kjøp det gjennom en seriøs dyrebutikk eller veterinæren din for å sikre god kvalitet. Gi ikke tran, da dette inneholder fettløselige vitaminer som kan forgifte katten din.

Ikke sjelden finner man ikke noen årsak til kløen og håravfallet. Man tror da at katten slikker seg pga stress, slik noen mennesker biter negler. Tilrettelegging av et trygt hjemmemiljø og bruk av feromoner (duft-hormoner) kan hjelpe.

Noen katter får fylte talgkjertler, "hudormer", på haken. Dette er helt ufarlig, men av og til kan de bli betente. En medisinsk sjampo fra veterinæren kan både forebygge og behandle dette.

Hudsvulster på katt er ofte ondartet, dvs. at de kan spre seg til andre organer og forårsake sykdom. En hver kul i huden på katt bør derfor undersøkes. Spesielt lyshårete og katter med lite pels kan bli solbrent og utvikle hudkreft. Smør derfor utsatte steder med solkrem på solrike dager.

Katter kan av og til få ringorm, som er en soppinfeksjon i huden. Den visest som en rød ring som vokser i omkrets. Som regel plager det ikke katten, og det går som regel over av seg selv. Eieren derimot kan bli plaget av kløende utslett, og det er da aktuelt å behandle katten for å få bukt med problemet.

Om sommeren kan sår i huden gi grobunn for fluelarver. Fluer ser sitt snitt til å legge egg i såret, og larvene vokser opp ved å spise omkringliggende ved. Om tilstanden ikke oppdages, kan det bli et stort antall larver. Ganske grufulle greier! Det er viktig å begynne behandling tidlig, for at det ikke skal bli for utbredt. Om du ser katten din har et sår, er det viktig å holde det rent og se til at det gror fint.

Astma

Ikke sjelden kan katter få astma (allergisk bronkitt). Det ses oftest på middelaldrene katter, men kan oppstå i alle aldersgrupper. Vanlige allergener er gress, støvmidd, kattesand og røyk. Spesielt sigaretttrøyk er en viktig faktor, ettersom partikler fester seg i sofaen og tepper – steder katten gjerne ligger. Sykdommen viser seg ofte som hoste typisk i en sammenkrøpet posisjon. Hoste er et ganske uvanlig symptom på katter, så dette bør alltid undersøkes av veterinær. I alvorlige tilfeller får katten en hvesende pust med åpen munn, og slimhinnene blir blålige. Da er det viktig å stresse katten minst mulig, men få den til dyrlege med en gang! Dersom katten din får diagnosen astma, finnes det flere behandlingsmuligheter. I enkelte tilfeller er inhalator beregnet på mennesker den beste løsningen, og de fleste katter tolererer dette overraskende godt. Som med mennesker er det viktig å redusere årsaksfaktorene, og du som eier bør kanskje droppe å røyke inne. Man ser også at vektreduksjon er heldig på overvektige katter.

Sykdommer i munnen

Mange katter går rundt med dårlige tenner og tannkjøttbetennelse uten at eieren vet om det. Det er ikke vanskelig å oppdage, bare man er klar over hva man skal se etter. Gjør en vane av å se regelmessig i munnen. Det skal ikke være belegg (tannstein) og missfarging på friske tenner. Rødt, ømt tannkjøtt som blør lett er betent. Katter med dårlig tannhelse kan få dårlig appetitt, klore seg på hodet, sikle og ha dårlig ånde. Oftest viser de ingen av disse symptomene, og det er derfor viktig at du som eier åpner munnen på katten din og ser etter.

Tenner

Mange katter lider av en tannsykdom som forkortes til FORL (Feline Odontoclastic Resorptive Leasion). Det blir ikke hull i tennene som på mennesker, men av uvisst årsak ødelegges tannhalsene og roten. Sykdommen begynner ofte på første jeksel etter hjørnetanna, men kan være vanskelig å oppdage. Tannkjøttet blir rødt og blør lett, og katten viser tydelig tegn på smerte hvis du pirker borti. Dessverre utvikler seg sykdommen seg, og affiserte tenner må før eller siden trekkes. Hvis en katt har fått påvist FORL er det viktig at katten følges opp med jevnlig kontroll hos veterinær slik at skader kan oppdages tidlig og affiserte tenner trekkes så katten unngår å gå med smerter.

Ganske ofte kan vi også finne knekte tenner. Skaden skjer gjerne etter slåssing eller fall. Dersom rotkanalen er blottlagt anbefales trekking, fordi dette er smertefullt og en inngang for infeksjoner.

Kronisk stomatitt

Stomatitt betyr betennelse i munnhulen, og kan komme av en rekke årsaker: Autoimmune lidelser (kroppens eget immunforsvar angriper vev), nyresvikt, forgiftning, virussykdommer, kreft, og tannsykdommer. Sykdommen er svært smertefull for katten og gir redusert livskvalitet.

De vanligste symptomene eier legger merke til er dårlig ånde og nedsatt matlyst. I de tilfellene der veterinæren ikke finner en klar årsak antar man at sykdommen skyldes en slags allergi mot plakk. Behandling kan være daglig munnhygiene eier utfører selv og noen katter kan bli helt friske med dette. De aller fleste katter må dessverre trekke flere eller alle tennene. Dette er et stort inngrep, og siste mulige behandling for at katten skal bli smertefri.

Katter klarer seg fint uten tenner. De kan fortsette å spise både tørr-og våtfôr, men utekatter kan få problemer med å forsvare seg mot andre dyr.

Akutte tilstander

Fremmedlegeme

Katter kan få fremmedlegeme, det vil si at noe sitter fast i fordøyelseskanalen. Unge katter er spesielt utsatt for å spise snører. Det ser kanskje koselig ut når katten leker med et garnnøste, men er på ingen måte noen god idé. Tråden vil kunne ha problemer med å bli transportert gjennom tarmene, og potensielt skjære hull på tarmene og katten kan dø. Har man mistanke om at katten har fremmedlegeme, må man kontakte veterinær. En operasjon der man fjerner gjenstanden er ofte eneste utvei. Med andre ord: Ikke så koselig med garnnøstet likevel.

En lignende tilstand ser vi ofte på langhårskatter. Når de steller seg i pelsen, svelges det en del hår. Dette kladder seg til en ball i magen. Ofte kaster katten opp hårballer, et syn de fleste katteeiere har sett. Om katten ikke klarer å kaste opp hårballen, kommer det bare klar væske fra magen. Dersom den passerer videre forbi magesekken inn i tynntarmene isteden, kan hårballen sette seg fast. For katter som har svært lang og tykk pels, er det lurt med regelmessig pelsstell og eventuelt klipp for å forhindre dette. Det finnes en rekke fôr som hevder å redusere sjansen for hårballer.

Når katten har et fremmedlegeme i fordøyelseskanalen vil de få nedsatt appetitt, gå sjeldnere på do og kanskje kaste opp. Etter hvert blir katten veldig syk og slapp.

Lammelse i bakparten

Katter kan få blodpropp i bakparten som rammer ett eller begge bakbeina. Katten mister brått kontroll på bakparten og blir kald på bakbeina. Dette er en svært smertefull tilstand, og kattene gir ofte tydelig tegn på smerte. Man har sett sammenheng med denne tilstanden og hjerteproblemer. Tilstanden har svært avventende prognose, og man vil i de fleste tilfeller anbefale avlaving.

Traumer

Om katten din ser ut til å ha vært utsatt for en ulykke, som falt fra en høyde eller blitt påkjørt, bør du alltid få katten undersøkt selv om du ikke kan se noen ytre skader. Følg med på om urinerer normalt. Blæren kan ta skade av slike sammenstøt, og behøver da kirurgi. Andre vanlige skader etter større traumer er punktert lunge, spaltet gane og bekkenbrudd. Det sies at katter alltid lander på beina, og ofte stemmer faktisk dette. Det betyr ikke at de ikke tar skade av landingen.

Narkose-risiko.

En hver narkose innebærer fare for komplikasjoner, og risikoen er høyere på eldre eller syke katter. Likevel går det som regel bra, da moderne smådyrklirikere er både velutstyrte og kompetente. Gi beskjed til dyrlegen om dyret ditt har noen sykdommer fra før, slik at narkosen kan tilpasses deretter. Noen katter ser ut til å sove dypere av narkose. Erfaringsmessig gjelder dette spesielt rasen Hellig

Birma, uten at dette er dokumentert. Har du opplevelser fra tidligere bedøvelser og narkoser, som at katten bruker lang tid på å våkne skikkelig, er det fint å informere om dette også.

Forgiftninger

Generelt er katter kresne og har en velutviklet luktesans, som sorterer spiselig og ikke-spiselig mat. Dessverre hender det at den beste tar feil. Om du mistenker at katten har spist noe giftig, må du ringe veterinæren med en gang. Da kan katten få en sprøyte så den kaster opp, og sjansene for langtids effekt er mye mindre. Har det gått litt tid, kan katten få medisinsk kull. Er du i tvil om noe er giftig, kan man kontakte Gifttelefonen gratis på 22 59 13 00 (døgnet rundt).

Enkelte pottedplanter er irriterende eller giftige, og spesielt liljer ser ut til å være farlig for katter. Tulipaner og marihuana er også giftige. Julestjerne er nok ikke direkte farlig, men kan virke lokalirriterende og gi magebesvær. Har du en katt som for det meste er inne, anbefales det å ha kattegress. Da får katten tilfredsstilt gressbehovet sitt uten å røre plantene dine.

Fordi katten bryter ned stoffer på en annen måte enn mennesker, kan vanlige menneskemedisiner være dødelig for en katt. Eksempelvis kan en tablett med paracetamol (Paracet/Pinex) ta livet av en katt. Katter spiser ikke disse frivillig, men mang en katt har nok fått lide av eierens gode intensjoner om smertelindring. Forhør deg alltid med en veterinær før du gir medisiner!

Et svært skadelig stoff for både hunder, katter og mennesker er frostvæske fra biler (etylenglycol). Det skal ikke store mengdene til for å gjøre stor skade (1-2 ts for en katt) og det virker dessverre som at frostvæsken har høy smakelighet. Symptomer er oppkast, nedstemthet og anfall. I løpet av 1-2 døgn utvikles tegn på nyresvikt, som økt urinering og drikkelyst. Behandlingen er ikke uten risiko, og resultatet er ofte fatalt. Skal katten ha sjanse til å overleve, må behandling komme i gang tidlig.

Katter er dyktige jegere, og ikke sjelden kan man se en katt leke med en huggorm uten å bli bitt. Men ingen regel uten unntak, og hvert år får jeg inn katter som har overvurdert seg selv. Mange huggorbitt er "tørre" (uten gift), og krever ikke behandling. Disse oppdager man som regel ikke. Huggorbitt med gift vil gi hevelse, smerte og blålig missfarging på bittstedet. Avhengig av hvor og hvor mye gift som er sprøytet inn, kan katten også bli allment påkjent. Katten kan også få seinskader av giften, blant annet nyresvikt. Væskebehandling hos veterinær er viktig for å unngå dette.

I Norge er det utbredt bruk av rottegift. Giften skal legges i sikre beholdere som bare smånagere kommer til, men dette blir dessverre ikke alltid praktisert. Katter kan få i seg rottegift ved å spise det direkte, men også gjennom å spise smånagere som har spist det. Giften virker ved å hemme normal blodlevring, og selv små sår stopper ikke å blø. Dessverre kan katten blø innvendig, og det er da vanskelig å oppdage. Dersom du oppdager småsår eller blåmerker, for eksempel i tannkjøttet, kan det være tegn på rottegiftforgiftning. Andre mer vage tegn er slapphet, økt drikkelyst og pustebesvær.

Når du får hjem en katt som har vært i narkose, anbefales det at du legger den på et lunt sted i gulvhøyde (baderomsgolvet i et pledd) til den er helt våken. Vent også med mat og drikke til katten er helt våken. Eventuelle sår bør inspiseres daglig, og holdes rene og tørre. Begynner det å væske eller bli rødt må du kontakte dyrlegen.

Hormonelle lidelser

Høyt stoffskifte

En av de vanligste sykdommene på eldre katter er høyt stoffskifte (hyperthyreose). Sykdommen er lett å overse fordi den kommer gradvis og katten fremstår veldig sprek. Typisk spiser pusen mye, er veldig aktiv og går ned i vekt. Senere i forløpet blir han nedstemte, svak og får dårlig appetitt. Han drikker mye og tisser mye, og kan få oppkast og diaré. Fordi blodtrykket blir høyt, kan man av og til få blødninger i små kar i blant annet netthinnen.

Sykdommen kan som regel behandles enkelt med spesialfôr eller tabletter.

Sukkersyke

Sukkersyke (diabetes mellitus) blir vanligere, akkurat som hos mennesker. Man ser at dette er en tiltagende livsstilssykdom på grunn av overvekt og lite aktivitet. Typisk oppstår den på en middelaldrende, overvektig hannkatt. Symptomer på sukkersyke er økt drikking/tissing. Man ser også vekttap til tross for økt appetitt. I tilfeller som har kommet langt begynner katten å kaste opp og gå på hasene.

Sykdommen oppdages ofte ikke før katten får dårlig allmenntilstand, og da er kattene nesten uten unntak avhengig av insulinsprøyter to ganger daglig. Dette krever en del av eieren og behandlingen er livslang, men katten kan fungere fint på dette om eier følger opp. Mange synes kanskje det høres skummelt ut å sette sprøyter på katten sin, men dette går som regel helt fint. For å bedre regulere blodsukkeret er det viktig at katten får et spesialfôr og rikelig mosjon.

Urinveier

Nedre urinveier

Ikke sjelden får katter problemer i sine nedre urinveier (blære og urinrøret). Årsaken er litt ulik om det er en hunnkatt eller en hannkatt.

Typisk hos hannkatter er at det danner seg pluggen i urinrøret, og han får problemer med vannlating. Om det virker som katten er forstoppet, er det oftest snakk om tilstopping i urinveiene. Katten går ofte på kassa og forsøker å urinere uten hell, og etter litt blir katten svært syk. Veterinær må oppsøkes snarest, da dette er livstruende og smertefullt. Pluggene dannes enten av slim eller av krystaller. Ofte er tilstanden tilbakevendende, så eier bør være observant på symptomer i etterkant. For å forhindre tilbakefall er det viktig å gi et forebyggende spesialfôr (fås hos veterinær). Rikelig med væske fører til god gjennomstrømming i urinveiene, og våtfôr kan bidra til dette.

Lignende tilstand ses av og til hos hunnkatter, men da er det ofte snakk om blærekatarr. Det er mye kortere vei utenfra og inn til blæra enn hos hannene, og bakteriene har lettere for å krype opp. Symptomene er som hos mennesker; smertefull og hyppig vannlating. I enkelte tilfeller kan katter få ofte tilbakevendende blærekatarr uten tilsynelatende bakteriell årsak. Man tror årsaken kan være stress. Tilrettelegging av et trygt hjemmemiljø og bruk av feromoner (duft-hormoner) kan bidra til å forebygge.

Nyrer

Nyrene er et svakt punkt på katter. Veldig mange eldre katter får nyresvikt i større eller mindre grad, men det kan også oppstå på yngre katter. Dersom katten sover mer, har redusert appetitt, taper vekt og kaster opp, kan dette være tegn på nyresvikt. Når nyrene ikke klarer å konsentrere urinen lenger, begynner katten å tisse mye og drikke mye. Bløtgjøring av skjelettet og sår i munnen kan også forekomme. Er sykdommen langt framskreden kan katten også blir blodfattig. Mange katter kan fungere fint på spesialfôr og medisiner, selv om man bare klarer å bremse utviklingen av sykdommen.

Nyresvikt kan også oppstå pga forgiftninger, og fremstår da mer akutt. Da er katten som regel svært syk og tilstanden kan bli kronisk om man ikke kommer i gang med behandling tidlig.

Noen katter har en arvelig nyresykdom som gir væskefylte blærer i nyrene. Les mer om dette i avsnittet om arvelige sykdommer.

Sansene

Ører

Katter er langt mindre plaget med ørene sine enn hunder. De gangene man ser ørebetennelse, er det som oftest på grunn av øremidd. Man ser da karakteristisk svart kaffegrutlignende ørevoks, og katten klør i ørene og rister på hodet. Øremiddens forsvinner ikke uten behandling, så katten må behandles av veterinær. Midden er smittsom for andre katter og hunder, så alle dyrene i husholdningen må behandles. Dersom det tar for lang tid før behandling igangsettes, kan betennelsen spre seg til mellomøret og skade blant annet balanseorganet.

Noen ganger, spesielt på eldre katter, ser vi at øreplagene forårsakes av polypper (utvekster) i øret. Disse kan bare fjernes kirurgisk.

Vestibulært syndrom

Katter kan få problemer med balansen på en måte som ligner landgangssyke. Hodet holdes skjevt og katten går i sirkler, faller over ende og flakker med blikket ("trikkeblikk"). Det kan skyldes en betennelse i mellomøret eller det kan ha ukjent årsak (idiopatisk). Sistnevnte går som oftest over av seg selv. Bedring ses i løpet av få dager, og de er som regel tilnærmet symptomfri etter 2 uker. Frem til katten blir bedre trenger den ro og omsorg, for det kan være ganske plagsomt å være så svimmel. Det er viktig å være sikker på at katten ikke har symptomer på noe annet i tillegg, da dette kan tyde på mer alvorlig problem i hjernen.

Øyne

Får katten skade på øyet, som etter en slåsskamp, er det viktig å oppsøke veterinær hurtig. Øyeskader kan forverre seg fort, og det er viktig å komme i gang tidlig med behandling.

Mange øyelidelser er smittsomme mellom katter. Vær derfor nøye med vaksiner, spesielt om katten skal treffe andre katter. (Se avsnittet om vaksiner.)

Tegn på at katten din har problemer med øyet er at den kniper/myser. Det kan være rødt, enten på det hvite (sklera) eller i slimhinnen (konjunktiva). Det kan også renne, enten klar eller snørrlignende væske.

Om et av øynene virker som det står ut, kan det være økt trykk i øyet eller noe som presser øyet utover. Dette er naturligvis smertefullt og katten kan miste synet.

Dersom fargen på kattens øye endrer seg, er det også grunn til uro. Det er ikke uvanlig at katter får melanom på øyet, noe som tilsvarer hudkreft på mennesker. Oppdages det tidlig, kan det være aktuelt å fjerne det affiserte øyet for å hindre spredning. Katter klarer seg generelt bra med ett øye, men de blir nok litt dårligere til å slåss da de mangler dybdesyn.

Reproduksjon og arvelige sykdommer

Reproduksjon

Katter blir kjønnsmodne ved rundt 7 mnd alder, men det er store variasjoner (3-15 mnd). Faktorer som spiller inn er når katten er født i forhold til brunstsesong og kattens vekt. Ofte kommer katten først i brunst på våren om den er over et halvt år.

Brunstsesongen for hunnkattene varer fra tidlig vår til høsten, med en syklus på 6 uker. Noen katter kommer i brunst hele året, og dette ser ut til å gjelde spesielt korthårsraser. Hunnkattene kommer i brunst ca en uke etter kattungene er blitt avvent, men kan absolutt komme tidligere. Hold derfor katten din inne dersom den viser symptomer på brunst.

Ukastrede hannkatter slåss om og parrer brunstige hunnkatter. Hunnkatten får eggløsning av parringen, og går drektig i 60-69 dager. Parring av en brunstig hunnkatt gir nesten alltid kattunger. Tegn på at katten din er drektig er at den sover mye, får større bukromfang og spenene vokser. Trente hender kan kjenne fosterblærene allerede etter tre uker, men i dag er nok ultralyd sikreste måten å påvise drektighet. Det er sjelden med katter som føder etter 14 år.

Fødsel forløper som oftest uproblematisk. Lag fødeplass i god tid før fødselen, så katten din er trygg på stedet. Når fødselen setter i gang blir katten rastløs. Temperaturen synker ofte 1 grad helt i begynnelsen på fødselen, men selve fødselen starter ikke før temperaturen er normal igjen. Oftest har alle kattungene kommet i løpet av 2-6 timer, men det er store variasjoner innenfor normalen. Urovekkende tegn som katteieren bør være oppmerksom på er mørkebrun utflod, 2-3 timer med uregelmessige veer, og sterke regelmessige veer i ½-1 time. Fødselsvansker ses oftest på katter med spesielle hodeformer, som perser og siameser.

For å forhindre uønskede kattunger, er kastrering den anbefalte løsningen. I noen tilfeller kan man gi p-piller, for eksempel om man ønsker kattunger på et senere stadium. Man bør være klar over at p-piller øker sjansen for både jursvulster og livmorbetennelse. Jursvulster på katter er ofte ondarta, dvs. at de kan spre seg til indre organer og forårsake sykdom og død. Få alltid katten undersøkt av en veterinær dersom du kjenner kuler i brystet på katten.

Kattunger bør ikke leveres før de er 12 uker. De behøver mor og søsken rundt seg med hensyn til oppdragelse og mental utvikling. Ofte ser man at uønsket adferd på katter som har blitt levert for tidlig.

Arvelige sykdommer

Man vet mest om arvelige sykdommer på rasekatter, fordi disse har kjente slektskapsforhold og har blitt forsket mer på. Blandingsraser er kun friskere om to fjernt beslektede individer får avkom – utavl. Gårdskatter der få katter er utgangspunktet for en hel gruppe individer er innavl, og gir opphav til arvelige sykdommer.

HD (hofteleddsdisplasi) er en arvelig defekt i utforming av hoftekula og hofteskåla. Leddet blir mindre stabilt og man får brusklitasje som på sikt gir slitasjegikt. På hunder er dette et stort

problem, og mange raser tar rutinemessig røntgen for å unngå å avle på dårlige hofter. HD kan forekomme på alle katteraser, men man ser at det er oftere på store katter som Maine Coon.

En annen arvelig tilstand man kjenner godt fra hundeverdenen er når testiklene ikke kommer ned i pungen (kryptorchisme). Dette trenger ikke bety veldig mye for dyrets helse, men siden faren for enkelte sykdommer øker ønsker man ikke å inkludere dette i avlen. Tilstanden er oftest sett på Perser.

Hvite katter er utsatt for å være døve, spesielt dersom de har blå øyne. Lignende døvhet er sett på blåøyde Dalmatiner. Hørselen kan testes ved å klappe i hendene utenfor kattens synsfelt.

PKD (Polycystisk Kidney Disease) er en arvelig nyrelidelse oftest sett på Perser og Exotic. Katten vil bli syk når cystene opptar for mye plass i nyrene og nyrene ikke klarer å filtrerer blodet slik de skal. Det er veldig varierende når de første symptomene på sykdommen begynner å vises. Det er viktig å vite at ikke alle katter med PKD vil utvikle nyresvikt. Dyr med veldig små eller veldig få cyster vil antakeligvis aldri vise tegn til PKD. Cystene kan oppdages ganske enkelt med ultralyd, som er en rask og smertefri undersøkelse. Det er også utviklet en gentest for Perser og Exotic.

HCM (Hypertrofisk Cardio Myopati) er en hjertesykdom som karakteriseres av en fortykket hjertemuskulatur. Sykdommen utvikler seg gradvis og fører til at hjertet ikke pumper like effektivt som før. Klaffene lukkes ikke fullstendig, og blod som skulle pumpes ut av hjertet lekker tilbake. Det skapes turbulens i blodet. Denne turbulensen kan høres som en suselyd med stetoskop, og gir økt sjanse for dannelse av blodpropper som kan gi lammelser (se avsnitt om akutte lidelser). HCM er den vanligste hjertesykdommen hos katt, og sykdommen kan oppdages ved hjelp av ultralyd. Det finnes en gentest utviklet for Maine Coon og Ragdoll.

Katter har to ulike blodtyper, og fødes med antistoffer mot typen de ikke har selv. . Katter med blodtype A har kun svake antistoffer mot blodtype B, mens katter med blodtype B har sterke antistoffer mot blodtype A. Hvis en blodtype B hunnkatt får kattunger med blodtype A, vil disse kattungene via råmelken få antistoffer mot sin egen blodtype. Antistoffene ødelegger kattungenes røde blodceller, og i løpet av kort tid vil kattungene dø av blodmangel. Dette fenomenet er også kjent som "Fading Kitten Syndrome". Kattungene blir slappe, får rødbrun urin og gule slimhinner, og dør plutselig. Problemet kan unngås ved å gi kattungene morsmelkerstatning de første døgnene. Dette krever at man på forhånd vet at foreldrene har ulike blodtyper.